

Сарабаेतъ. Прѣданието казва, че промѣнянето името Есиръ-Махале или Есиръ-Къой на Есирлий се е дължало на прѣселени тукъ татари, които императрица Екатерина изгонила отъ Русия. Дали тѣ сж били татари отъ това врѣме (втората половина на XVIII-я вѣкъ) или потомци на кримскитѣ гереевци — не се знае положително.

Есирлийци твърдятъ още, че селото имъ било нарѣчено така, защото единъ отъ дошли тукъ татарски султани е довелъ съ себе си роби, които заселилъ на източната частъ отъ изчезналото днесъ заселище Сарж-Баятъ, дѣто му е билъ и първиятъ конакъ. Робитѣ сж били българи, работници въ султанскитѣ чифлици, докарани тамъ вѣроятно отъ близки заселища. Броятъ на тия роби постоянно се увеличавалъ, и тѣ образували отдѣлно заселище, което, до сществуването на съсѣдното Сарж-Баятъ, се наричало Есиръ-Махале или Есиръ-Къой. Селото Сарж-Баятъ било разсипано прѣзъ даалийската или кърджалийска епоха; въ него, види се, сж живѣли повече българи. Слѣдъ това, живущиятъ по-рано въ Сарж-Баятъ татарски султанъ, се заселилъ въ Есиръ-Махале, което слѣдъ това почнало да се нарича само Есирлий. Тѣй че, Есирлий, като по-ново отъ Сарж-Баятъ, е рожба на послѣдното заселище. Есирлий се срѣща още въ 1829 г., като заварено отъ руситѣ. Тогава то е било доста голѣмо и съ мнозинство българи, които се изселили въ слѣдующата 1830 г. и заправили въ Бесарабия ново заселище съ сжщото име. И до днесъ има село Исерлія въ „Ивановски български Аккермански уѣздъ“ (ср. „Бессарабецъ“, Москва, 512 и 520).

Прочутъ е билъ Есирлийскитъ султанъ, който не искалъ да се подчинява на никава власть и вършилъ нечувани жестокости. Съперничеството между него и сливения аенинъ Тахиръ-Ага се завършило съ похода на първия срѣщу послѣдния, въ който седемтъ ясакий на султана били убити при самия Сливенъ, а султанътъ намѣрилъ гроба си при с. Сотиря.

Училището въ Есирлий е отъ 1860 г. съ пръвъ учителъ Иванъ Петковъ, родомъ отъ Сливенъ, днесъ пенсиониранъ свещеникъ въ сжщото село. Черквата му е отъ 1872 г.